

PAPER DETAILS

TITLE: ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE ANNELERİNİN İLGİSİ ARASINDAKİ İLİSKİ

AUTHORS: Arzu Özyürek,Tugba Eryigit,Ayşe Çetinkaya Uçak

PAGES: 1-19

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3517624>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE ANNELERİN İLGİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Arzu ÖZYÜREK¹ Tuğba ERYİĞİT² Ayşe ÇETİNKAYA UÇAK³

Öz

Bu çalışma çocukların sosyal becerileri ile annelerinin ilgi düzeyleri arası ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. İlişkisel tarama modelindeki araştırmada, çalışma grubunda 3-5 yaş grubundaki çocuklar (n=125) ve anneleri (n=125) yer almaktadır. Araştırma verileri Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği ve Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Öğretmen Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, CHAID ve Spearman Brown Korelasyon analizleri kullanılmıştır. Sonuçta çalışma grubundaki okul öncesi çocukların sosyal beceri gelişimlerinin yaşlılarından daha yavaş olduğu, annelerin çocuklarına yönelik ilgilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çocukların sosyal becerileriyle kişisel bazı değişkenler arasındaki farkın manidar olmadığı belirlenmiştir. Annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün babanın yaşı, davranış geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün çocuk sayısı, okula yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün çocuğun yaşı ve ilgileri geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün çocuğun cinsiyeti olduğu belirlenmiştir. Çocukların sosyal becerileriyle annelerinin çocuklarına yönelik ilgisi arasında manidar bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal beceri, Anne ilgisi, Okul öncesi dönem, CHAID analizi

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDREN'S SOCIAL SKILLS AND THEIR MOTHERS' INTEREST

Abstract

The study was conducted to examine the relationship between children's social skills and their mothers' interest levels. In research to the relational survey model, the study group included children in the 3-5 age group (n=125) and their mothers (n=125). The data were collected using the Parent Interest Scale for Children and the Preschool Social Skills Assessment Scale-Teacher Form. Descriptive statistics, CHAID and Spearman Brown Correlation analysis were used in the analysis of the data. As a result, it was determined that the social skills development of the preschool children was slower than their peers, and the mothers' interest in their children was at a moderate level. It was determined that, the difference between children's social skills and some personal variables was not significant. It has been determined that the most important factor affecting the mothers' interest in controlling their children is the age of the father, the most important factor affecting their interest in developing behavior is the number of children, the most important factor affecting their interest in school is the age of child, and the most important factor affecting their interest in developing interests is the gender of the child. It was determined that there was no significant relations between children's social skills and their mothers' interest to their children.

Key Words: Social skills, Maternal interest, Preschool period, CHAID analysis

¹ Prof. Dr, Karabük Üniversitesi, a.ozyurek@karabuk.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3083-7202

² Öğr. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, teryigit@aydin.edu.tr, Orcid: 0000-0001-5120-0326

³ Bilim. Uzm. Çocuk Gelişimci, aysecett@outlook.com, Orcid: 0000-0002-6873-6239

Bu Yavına Atıfta Bulunmak İçin/Cite as: Özyürek, A., Eryiğit, T. & Çetinkaya Uçak, A. (2024). Çocukların sosyal becerileri ile annelerinin ilgisi arasındaki ilişki. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 1-19.

Giriş

Dinamik, dengeli ve düzenli bir yapıya sahip olan gelişim, bireyin genetik bireyselliğinin bir sonucu olup motor, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimle birlikte özbakım becerilerini kapsamaktadır (Yavuzer, 2012: 6). Çocuğun bireysel gelişimiyle birlikte toplumsal gelişiminin de sağlanması gerekmektedir. Bireyin ilişki biçimini şekillendiren sosyal yeterlilik unsurları, erken çocukluk döneminde oluşmaya başlar ve yaşamın sonraki evrelerinde davranışları şekillendirir (Dodge, 1986: 77). Bireyin sosyal ilişkilerinde olumlu davranışlar geliştirebilmesinde birçok beceri ve davranışa sahip olması istenir (Rubin vd., 1995: 63). Okul öncesi dönem, çocukların tüm gelişimlerinin büyük oranda tamamlandığı bir zaman dilimidir ve bu dönemde çocuk, dünyayı daha iyi anlayabilmek ve yaşadığı çevreye uyum sağlayabilmek için bazı temel becerileri ve sosyal davranışları kazanmaya başlar.

Sosyal beceriler, bireyin olumlu veya olumsuz duygu durumlarını makul bir şekilde ifade edebilmesi, kendini savunabilmesi, gerektiğinde çevresinden destek talep edebilmesi ve kişiliğine zıt olan istekleri reddedebilmesini sağlayan becerilerdir. Sosyal beceriler, sosyal anlamda yeterliliğin en belirgin taraflarını gösteren davranışları, sosyal düşünceleri, sosyal durumlarla ilgili becerileri, sosyal işlevlerin düşünme süreçleri veya davranışlar olarak yansımalarını kapsar (Swindells ve Stagnitti, 2006: 314). Bağımsız hareket edebilme, beden dilinin doğru kullanma, yetişkin ve akranlarla etkileşim, akademik beceriler, sosyal kabul, çatışma çözme, öfke kontrolü, problem çözme, konuşma ve dinleme gibi davranışların gelişimiyle ilişkilidir. Sağlıklı bir sosyal gelişime sahip çocukların günlük rutinler ve etkinlikleri başarıyla gerçekleştirmesi, daha duyarlı ve çevresiyle uyumlu olması, iş birliği yapması, kendini kontrol edebilmesi beklenir (Hadley ve Schuele 1995: 105). Sosyal beceriler selamlaşma, dinleme, duyguların ifade edilebilmesi, başarısız durumlarla baş edebilme, yönergelere uyma ve yerine getirme, girişkenlik, öfke ve saldırganlık davranışlarını kontrol edebilme, sorumluluk alma vb. kapsamaktadır (Kocabaş ve Akkök, 2007: 157). Akranlarla iyi geçinme, aile değerlerini edinme, belirli eylemlerin sonuçlarının farkına varma ve bağımsız olma sosyal ve duygusal becerilerdendir. İyi hijyen kuralları ve beslenme uygulamalarının geliştirilmesi ise kişisel alışkanlıklarla ilgili görgü kurallarındandır (Petrie ve Hollway, 2006). Sosyal becerilerin okul öncesi yıllardan itibaren edinilmesi önemli görülmektedir. Bu nedenle, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerini etkileyen durumların belirlenmesi ve çocuklarda olumlu sosyal becerilerin geliştirilebilmesinde bu durumlara dikkate edilmesi oldukça önemlidir.

Çocuğun sosyal becerileri sosyal çevre, okul, akran ilişkileri, yaş, cinsiyet, aile yapısı ve ebeveynlere ilişkin özellikler, çocuğun özel gereksinimli veya süregelen bir hastalığa sahip olup olmaması gibi pek çok durumdan etkilenebilmektedir (Aksoy vd., 2023: 205). Kültürel gruplar arası farklar ve çocukların ebeveynleri tarafından nasıl yetiştirildiği, ebeveyn tutum, değer ve davranışları da gelişim ve dolayısıyla sosyal beceriler üzerinde etkili faktörlerdendir (Molenaar vd., 1993: 519). Gülay (2011), çalışmasında otoriter ve izin verici anne tutumlarının 5-6 yaşındaki çocukların saldırganlık ve akran şiddetine maruz kalma düzeylerinde, yetkeci tutumun ise olumlu sosyal davranışlarında artışa neden olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle okul öncesi dönemde çocuğun ailesiyle kuracağı sosyal ve duygusal tüm bağlar, yaşamının ileriki döneminde nasıl bir kişiliğe sahip olacağını belirleyebilir. Anne ve babasıyla yeteri kadar kaliteli vakit geçirmeyen ve fikirleri dikkate alınmayan çocuklar, okula başladıklarında sosyal uyum problemleri ve içe kapanma davranışı göstermektedirler (Smith ve Walden, 2001: 93). Çocuğun ailesiyle olan ilişkisinin kalitesiz olması ve anne-çocuk ilişkisinin olumsuzluğu, saldırgan davranma eğilimini arttırmaktadır (Attili vd., 2010: 23). Sosyal yeterliğe sahip çocuklar, akranları ve yetişkinlerle olumlu ilişkiler

kurup sürdürebilirler. Çocukların duygusal ihtiyaçlarına cevap veren, kaygı ve korkuyla başa çıkma becerileri gelişimi desteklenen bir ortamda büyümesi, gelişimlerini olumlu etkiler. Ebeveynler çocuklarıyla güçlü ilişkiler kurarak sosyal becerileri öğrenmelerini ve kazanmalarını teşvik edebilirler. Çocuklar uygun sosyal davranışları, toplumsal normlara uyum sağlamayı, dilsel ve bilişsel becerileri açık veya örtük olarak anneleri, babaları, kardeşleri veya büyükanne-babalarıyla etkileşime girerek öğrenirler. Küçük çocuklarla ilgili çalışmalar, genellikle anneler üzerine odaklanmaktadır (Breiner vd., 2016). Çocukların anneleriyle iletişimleri, başta kişilik gelişimleri olmak üzere çocukların gelişimlerini önemli ölçüde etkileyebilir.

Anne-çocuk arasındaki ilişkide annenin şefkati, fedakâr tutumu, koruma içgüdüsü ve sevgisi önemli yer tutmaktadır. Annenin çocuğuna yönelik ilgisi, yaşam boyu devam eder ve başkalarıyla ilişkilerini etkiler. Ebeveyn ilgisinin, çocuğun olumlu arkadaşlık ilişkilerini geliştirerek okul yaşantısını olumlu etkilediği belirtilmektedir (Englund vd., 2004: 723; Hill ve Craft, 2003: 74; Jeynes, 2007: 82; Kim, 2002: 529). Ebeveyn ilgisinin, çocuklarda şiddet davranışını önemli ölçüde azalttığı görülmüştür (Anderson ve Minke 2007: 311; Flouri, 2006: 41; Newland vd., 2013: 337; Smith vd., 2011: 71). Okul öncesi çağıdaki çocukların problem davranışlarıyla sosyal becerileri arasında büyük oranda paralellik olduğu (Winsler ve Wallace, 2002: 41), demokratik anne-baba tutumunun çocuğun sosyal becerilerini olumlu etkilediği (Gürbüz, 2017: 143) saptanmıştır. Deffaa, Weiss ve Trammendorff (2020), çalışmalarında, anne sıcaklığının çocukların davranışlarını düzenlemeleri üzerinde olumlu etkisi olduğunu saptamışlardır. Buna göre yetkin ebeveynlik davranışlarının çocuğa yönelik ilgiyle ilişkili olduğu, ebeveyn ilgisinin ise onun tüm gelişim alanlarının desteklenmesinde olumlu etkisi olması beklenebilir.

Günümüzde aile yapısı ve aile içi rollerdeki farklılıklar veya çocukların okul yaşantısı gibi çeşitli nedenlerle hem ebeveynlerin çocuklarına yönelik ilgileri hem de sosyal becerilerle ilgili algılarında değişim yaşandığı söylenebilir. Annelerin olumlu ebeveynlik tutumunu yansıtan çocuğa yönelik ilgisi, çocukların okul öncesi yıllardaki sosyal becerilerinde farklılık oluşturabilir. Bu ilgiyi etkileyebilen bireysel veya çevresel bazı faktörlerin bilinmesi çocuklar ve ailelerle yapılacak çalışmalara yol gösterebilir. Bu nedenle bu çalışmada, okul öncesi çocukların sosyal becerileriyle annelerinin ilgisi arasında bir ilişkinin var olup olmadığı ve varsa bu ilişkinin yönü, ayrıca annelerin çocuklarına yönelik ilgisini etkileyen faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada cevap aranan sorular şunlardır:

- Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri nasıldır?
- Annelerin çocuklarına yönelik ilgileri nasıldır?
- Çocukların sosyal becerilerini etkileyen faktörler nelerdir?
- Annelerin çocuklarına yönelik ilgilerini etkileyen faktörler nelerdir?
- Çocukların sosyal becerileri ve anne ilgisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1. YÖNTEM

1.1. Model

Nicel araştırma desenindeki çalışma, ilişkisel tarama modelindedir. Tarama modelleri, birden fazla değişkenin bulunduğu evrende, bu evren hakkında genel bir kaniya varmak için yapılır (Karasar, 2012: 79). İlişkisel tarama modelindeyse değişkenler arasındaki ilişki düzeyi ve derecesine karar vermek amaçlanır (Tekbıyık, 2014: 101).

1.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunda, kolay ve amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen ve 4-5 yaş grubunda çocuğu olan annelerle (n=125) çocukları (n=125) yer almıştır. Bir devlet okulu ve bir özel okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarla ilgili veriler, 7 okul öncesi sınıf öğretmeninden edinilmiştir. Çalışma grubu kişisel bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Kişisel Bilgiler

Cinsiyeti	n	%	Yaşı	n	%
Kız	61	48,8	3 yaş	19	15,2
Erkek	64	51,2	4 yaş	37	29,6
			5 yaş	69	55,2
Kardeş sayısı	n	%	Doğum sırası	n	%
Tek çocuk	45	36,0	İlk çocuk	75	60,0
2 kardeş	65	52,0	2.cocuk	33	26,4
3 kardeş	15	12,0	3.cocuk	17	13,6
Anne yaşı	n	%	Baba yaşı	n	%
26-30 yaş	19	15,2	26-30 yaş	6	4,8
31-35 yaş	53	42,4	31-35 yaş	36	28,8
36-40 yaş	27	21,6	36-40 yaş	42	33,6
41-45 yaş	26	20,8	41-45 yaş	27	21,6
			46 yaş ve üzeri	14	11,2
Anne öğrenim			Baba öğrenim		
İlköğretim	9	7,2	İlköğretim	7	5,6
Lise	20	16,0	Lise	27	21,6
Ön lisans	11	8,8	Ön lisans	10	8,0
Lisans	63	50,4	Lisans	59	17,2
Lisansüstü	22	17,6	Lisansüstü	22	7,6
Aile yapısı					
Tek ebeveynli aile	14	11,2			
Çekirdek aile	105	84,0			
Geniş aile	6	4,8			

Tablo 1’de görüldüğü gibi çocukların yaklaşık %51’i kız, %55’i 5 yaşındadır ve %60’ı ilk sırada doğmuştur. Annelerin %42,4’ü 31-35 yaş ve babaların %33,6’sı 36-40 yaş aralığında, annelerin %50,4’ü ve babaların %47,2’si lisans mezunudur. Ailelerin %84’ü ise çekirdek aile yapısına sahiptir.

1.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında çocuğun cinsiyeti, yaşı, okula devam etme süresi, kardeş sayısı, anne-babanın yaşı, öğrenim durumu ve aile yapısı gibi değişkenlere ilişkin bilgilerin alındığı bir kişisel bilgi formu ile Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği ve Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) Öğretmen Formu kullanılmıştır.

Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği; Sucuoğlu ve arkadaşları (2015) tarafından, ebeveynlerin çocuklarına karşı ilgi düzeylerini saptamak için geliştirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan anne formu, çok sık (1)-hiç (5) arası 5’li likert tipinde, 34 madde ve 4 alt boyuttan (Kontrol Yönelik İlgisi-13 madde, Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgisi-11 madde, Okula Yönelik İlgisi-7 madde, İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgisi-3 madde) oluşmuştur. Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ölçeğin tümü için 0,91, alt boyutlar için ise sırasıyla 0,88, 0,87, 0,76 ve 0,77 olarak hesaplanmıştır.

OSBED; Ömeroğlu ve arkadaşları tarafından (2015) okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ebeveyn ve öğretmen formu bulunmaktadır ve bu çalışmada öğretmen formu kullanılmıştır. Ölçek Başlangıç Becerileri, Akademik Destek Becerileri, Arkadaşlık Becerileri ve Duygularını Yönetme Becerileri olarak dört alt boyut ve 49 maddeden oluşmaktadır. Form maddeleri her bir çocuk için sınıf öğretmeni tarafından doldurulmaktadır. Türkiye genelinde 3-6 yaş grubu 3324 çocuğun öğretmen formu güvenirlik katsayıları üç yaş çocuklar için 0,88-0,96, dört yaş çocuklar için 0,90-0,97, beş yaş çocuklar için 0,88-0,96 ve norm örneklemin tümü için 0,90-0,96 arasında bulunmuştur. Çocukların sosyal becerileri, ölçek tam puan ve alt boyutların puan toplamının yüzdelik norm değerlerine göre yorumlanmaktadır.

1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Ölçek kullanım izni ve etik kurul onayı alınmasının ardından, çalışmaya katılmaya gönüllü okul öncesi çocuğa sahip annelere öğretmenleri aracılığıyla ölçüm araçları çevrimiçi form şeklinde iletilmiştir. Verilerin normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov Testi ile incelenmiştir. Anlamlılık değeri 0,05’ten düşük, basıklık ve çarpıklık değerleri +2’den daha yüksek olduğundan normal dağılmadığına karar verilmiştir. Betimsel analizler, iki ölçüm seti arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Spearman-Brown Korelasyon Katsayısı, çocukların sosyal becerileri ve annelerin ilgisini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde CHAID analizi kullanılmıştır. CHAID analizi kategorik olmasıyla birlikte sürekli değişkenlere uygulanmakta, verilerden hangisinin önem arz ettiğini gösteren görsel algoritmalar yorumlanmaktadır. Karar ağaçları, bağımsız değişkenleri olası küçük gruplara bölmekte, veri setini tekrarlı olarak iki veya daha fazla düğümlere ayırmaktadır. Özellikle bağımsız değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini göstermektedir. Elde edilen karar ağaçlarında, tüm ayrıntıları gözlenebilmektedir (Kayri ve Boysan, 2007: 139).

2. BULGULAR

Çalışma grubundaki çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerin çocuklarına yönelik ilgi düzeyleri betimsel analiz sonuçları Tablo 2 ve 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların Yaşlarına Göre OSBED Betimsel Analiz Sonuçları

	n	Ortalama	S	Norm yüzdelik dilim
Başlangıç Becerileri				
3 yaş	20	48,95	9,02	$50 \leq X < 75$
4 yaş	37	48,29	9,29	$50 \leq X < 75$
5 yaş	69	49,14	10,05	$25 \leq X < 50$
Akademik Destek Becerileri				
3 yaş	20	48,75	9,56	$X \geq 75$
4 yaş	37	48,43	8,32	$25 \leq X < 50$
5 yaş	69	48,65	9,93	$25 \leq X < 50$
Arkadaşlık Becerileri				
3 yaş	20	52,80	10,09	$50 \leq X < 75$
4 yaş	37	52,67	9,45	$50 \leq X < 75$
5 yaş	69	52,34	11,06	$50 \leq X < 75$
Duyguları Yönetme Becerileri				
3 yaş	20	47,70	11,02	$X \geq 75$
4 yaş	37	46,27	9,35	$50 \leq X < 75$
5 yaş	69	46,3	11,49	$50 \leq X < 75$
OSBED Toplam				
3 yaş	20	49,55	9,53	$50 \leq X < 75$
4 yaş	37	48,91	8,49	$50 \leq X < 75$
5 yaş	69	49,12	10,01	$25 \leq X < 50$

Tablo 2’de görüldüğü üzere, çalışma grubundaki çocukların OSBED puan ortalamaları Başlangıç Becerileri alt boyutu için 48,93, Akademik Destek Becerileri alt boyutu için 48,66, Arkadaşlık Becerileri alt boyutu için 52,61, Duygularını Yönetme Becerileri alt boyutu için 46,57 ve OSBED toplam için 49,12’dir. Ömeroğlu ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan Türkiye norm çalışmasına göre incelendiğinde, Başlangıç Becerileri puanına göre 3 ve 4 yaşındaki çocuklar $50 \leq X < 75$ ve 5 yaşındakiler $25 \leq X < 50$; Akademik Destek Becerileri puanına göre 4 ve 5 yaşındaki çocuklar $25 \leq X < 50$ ve 3 yaşındakiler $X \geq 75$; Arkadaşlık Becerileri puanına göre tüm çocuklar $50 \leq X < 75$; Duyguları Yönetme Becerilerine göre 4 ve 5 yaşındaki çocuklar $50 \leq X < 75$ ve 3

yaşındakiler $X \geq 75$; OSBED toplam puana göre ise 3 ve 4 yaşındaki çocuklar $50 \leq X < 75$ ve 5 yaşındakiler $25 \leq X < 50$ yüzdelik dilimde yer almışlardır. Genel olarak çocukların sosyal becerileri değerlendirildiğinde 3 ve 4 yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin %50-%75 aralığında olduğu ve sosyal gelişimlerinin yaşlarına göre bir miktar yavaş olduğu, 5 yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin %25-%50 aralığında olduğu ve sosyal becerilerinin yaşlarına göre daha yavaş olduğu görülmektedir.

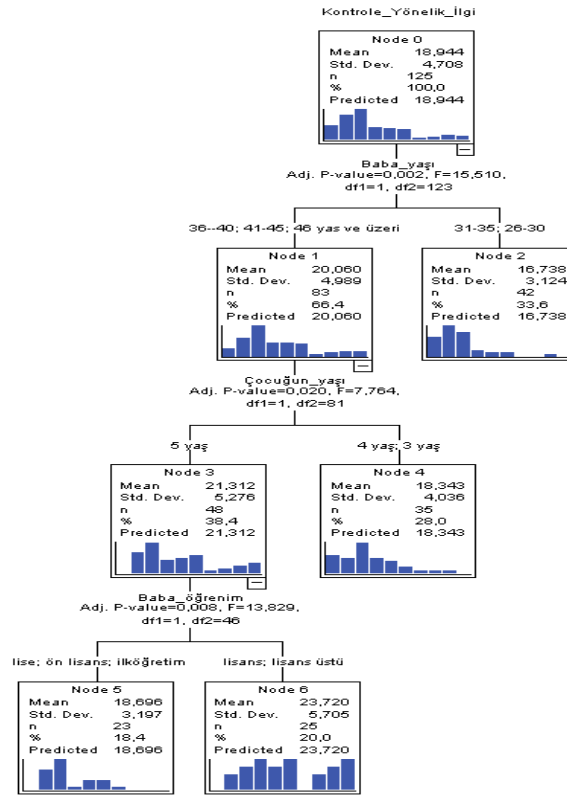
Çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan CHAID analizleri sonucuna göre, maksimum ağaç derinliği 3, üst düğümdeki minimum değer 10 ve alt düğümdeki minimum değer 5 alınmıştır. CHAID analizine sırasıyla OSBED alt boyut ve toplam puanları bağımlı değişken, çocuk ve aileye ilişkin kişisel değişkenler bağımsız değişken olarak atanmıştır. Sonuç olarak, herhangi bir ağaç yapısı oluşmadığı ve çocukların sosyal becerilerinin bu çalışmada ele alınan kişisel değişkenlerden anlamlı düzeyde etkilenmediği belirlenmiştir.

Tablo 3. Annelerin Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Puanları Betimsel Analiz Sonuçları

	n	En düşük	En yüksek	Ortalama	S
Kontrolle Yönelik İlgi	125	13,00	33,00	18,94	4,70
Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi	125	10,00	26,00	14,68	4,06
Okula Yönelik İlgi	125	7,00	31,00	18,87	5,26
İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi	125	3,00	12,00	6,04	2,00

Tablo 3'te görüldüğü üzere, annelerin Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği puan ortalamaları Kontrolle Yönelik İlgi alt boyutu için 18,94, Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi için 14,68, Okula Yönelik İlgi için 18,87 ve İlgileri Yönetmeye Yönelik İlgi için 6,04'tür. Buna göre annelerin çocuklarına yönelik ilgi puanlarının orta düzeyde olduğu, yani annelerin çocuklarına yönelik ilgilerinin orta olduğu söylenebilir.

Annelerin çocuklarını kontrolle yönelik ilgisini etkileyen faktörlerin belirlenmesi için yapılan CHAID analizleri sonuçlarına göre, maksimum ağaç derinliği 3, risk faktörleri dikkate alınarak üst düğümdeki minimum değer 30 ve alt düğümdeki minimum değer 15 alınmıştır. CHAID analizine Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Kontrolle Yönelik İlgi alt boyut puanı bağımlı değişken, çocuk ve anneye ilişkin kişisel bilgiler bağımsız değişken olarak atanmıştır. Annelerin kontrolle yönelik ilgisini etkileyen faktörlere ilişkin 4 düzeyli ve 7 düğümlü bir ağaç yapısı Şekil 1'de verilmiştir.

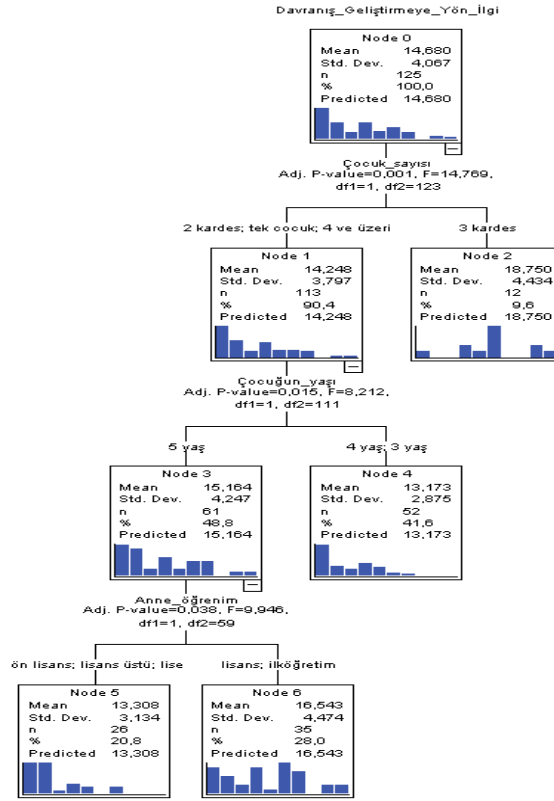

Şekil 1. Annelerin Çocuklarını Kontrol Yönelik İlgisi Karar Ağacı

Şekil 1’de görüldüğü gibi annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktör babanın yaşıdır. Annelerin kontrole yönelik ilgisi babanın yaşına göre manidar farklılaşmaktadır ($F=15,510$, $p=0,002$). CHAID analizi baba yaşına göre 26-35 yaş aralığı ve 35 yaş üzeri olarak iki gruba ayırmıştır. Babanın yaşının 35’ten büyük olması durumunda annelerin Kontrol Yönelik İlgisi alt boyut puanı 20,060, baba yaşı 26-35 arası olması durumunda 16,738’dir. Baba yaşı 35’ten büyük olması durumunda annelerin kontrole yönelik ilgilerini etkileyen en önemli faktör çocukların yaşıdır, annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisi çocukların yaşına göre manidar farklılaşmaktadır ($F=7,764$, $p=0,020$). CHAID analizi çocukları yaşına göre 3-4 yaş ve 5 yaş olarak iki kümeye ayırmıştır. Beş yaş çocuğa sahip annelerin Kontrol Yönelik İlgisi alt boyut puanı 21,312, 3-4 yaş çocuğa sahip annelerin puanı 18,343’tür. Çocuğu beş yaşında olan annelerinin kontrole yönelik ilgilerini etkileyen en önemli değişken babaların öğrenim durumudur, annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisi babaların öğrenim durumuna göre manidar farklılaşmaktadır ($F=13,829$, $p=0,008$). CHAID analizi babaları öğrenim durumuna göre ilköğretim-lise-ön lisans mezunu ve lisans-yüksek lisans mezunu olarak iki kümeye ayırmıştır. Babanın ilköğretim-lise-ön lisans mezunu olması durumunda annelerin Kontrol Yönelik İlgisi alt boyut puanı 18,696, lisans-lisansüstü mezunu olması durumunda 23,720’dir. Sonuç olarak; babanın lisans-lisansüstü mezunu ve 35 yaşından büyük olup 5 yaşında çocuğa sahip annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisi daha yüksektir. Yani babanın öğrenim düzeyinin yüksek ve yaşının büyük olması, çocuğun yaşının büyük olması durumunda annenin kontrole yönelik ilgisi artmaktadır.

Annelerin çocuklarının davranışlarını geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen faktörlerin belirlenmesine ilişkin yapılan CHAID analizinde maksimum ağaç derinliği 3, risk faktörlerine göre üst düğümdeki minimum değer 20 ve alt düğümdeki minimum değer 10 alınmıştır. CHAID

analizine Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgı alt boyut puanı bağımlı değişken, çocuk ve anneye ilişkin kişisel bilgiler bağımsız değişken olarak atanmıştır. Annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen faktörlere ilişkin 4 düzeyli ve 7 düğümlü bir ağaç yapısı Şekil 2’de verilmiştir.

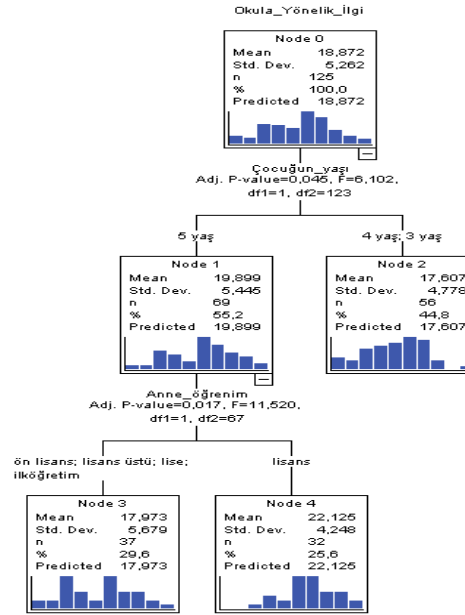

Şekil 2. Annelerin Çocukların Davranışlarını Kontrolle Yönelik İlgisi Karar Ağacı

Şekil 2’ye göre annelerin çocuklarının davranışını geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktör çocuk sayısıdır. Annelerin çocuklarının davranışlarını geliştirmeye yönelik ilgileri çocuk sayısına bağlı olarak manidar farklılaşmaktadır ($F=14,769$, $p=0,001$). CHAID analizi çocukları sayısına göre 3 ve 1-2-4 ve üzeri çocuk olarak iki kümeye ayırmıştır. Üç çocuğa sahip annelerin Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgı alt boyut puanı 18,750, 1-2-4 ve üzeri çocuğa sahip annelerin puanı 14,248’dir. 1-2-4 ve üzeri çocuğa sahip annelerin davranış geliştirmeye yönelik ilgilerini etkileyen en önemli değişken okul öncesi çocuklarının yaşıdır, annelerin çocuklarını davranış geliştirmeye yönelik ilgisi çocukların yaşına göre manidar farklılaşmaktadır ($F=8,212$, $p=0,015$). CHAID analizi çocukları yaşına göre 3-4 yaş ve 5 yaş olarak iki kümeye ayırmıştır. Çocuğu 5 yaşındaki annelerin Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgı alt boyut puanı 15,164, 3-4 yaşındakilerin puanı 13,173’tür. Okul öncesi çocuğu 5 yaşında olan annelerinin davranış geliştirmeye yönelik ilgilerini etkileyen en önemli değişken öğrenim durumlarıdır, annelerin çocukların davranışlarını geliştirmeye yönelik ilgisi öğrenim durumuna göre manidar farklılaşmaktadır ($F=9,946$, $p=0,038$). CHAID analizi anneleri öğrenim durumuna göre ilköğretim-lisans mezunu ve lise-ön lisans-lisans üstü mezunu olarak iki kümeye ayırmıştır. İlköğretim-lisans mezunu annelerin Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgı alt boyut puanı 16,543, lise-ön lisans-lisansüstü mezunu annelerin puanı 13,308’dir. İlköğretim-lisans mezunu annelerin çocuklarının davranışlarını geliştirmeye yönelik ilgisi daha yüksektir. Sonuç olarak; üç çocuğa sahip annelerin

davranış geliştirmeye yönelik ilgili daha fazla iken okul öncesi çocuğu 3-4 yaşında ve çocuk sayısı 1-2-4 ve üzeri olan annelerin çocuklarının davranışlarını geliştirmeye yönelik ilgisi daha düşüktür.

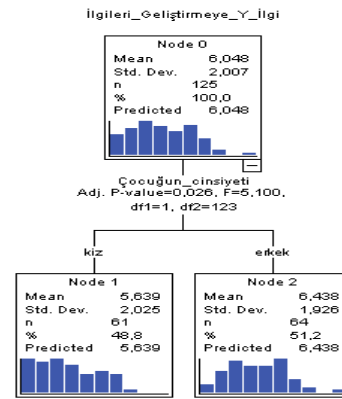
Annelerin çocuklarının okuluna yönelik ilgisini etkileyen faktörlerin belirlenmesi için yapılan CHAID analizinde maksimum ağaç derinliği 3, risk faktörleri dikkate alınarak üst düğümdeki minimum değer 60 ve alt düğümdeki minimum değer 30 alınmıştır. CHAID analizine Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Okula Yönelik İlgil alt boyut puanı bağımlı değişken, çocuk ve anneye ilişkin kişisel bilgiler bağımsız değişken olarak atanmıştır. Annelerin okula yönelik ilgisini etkileyen faktörlere ilişkin 3 düzeyli ve 5 düğümlü ağaç yapısı Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Annelerin Çocukların Okuluna Yönelik İlgisi Karar Ağacı

Şekil 3'e göre annelerin çocukların okuluna yönelik ilgisine etki eden en önemli değişken çocuğun yaşıdır. Annelerin çocuklarının okula yönelik ilgisi çocukların yaşına bağlı olarak manidar farklılaşmaktadır ($F=6,102$, $p=0,045$). CHAID analizi çocukları yaşına göre 3-4 yaş ve 5 yaş olarak iki kümeye ayırmıştır. Çocuğu 5 yaşındaki annelerin Okula Yönelik İlgil alt boyut puanı 19,899, 3-4 yaşındakilerin puanı 17,607'dir. Çocuğu 5 yaşında olan annelerin okula yönelik ilgilerini etkileyen en önemli değişken öğrenim durumlarıdır, annelerin çocuklarının okuluna yönelik ilgisi öğrenim durumuna göre manidar farklılaşmaktadır ($F=11,520$, $p=0,017$). CHAID analizi anneleri öğrenim durumuna göre ilköğretim-lise-ön lisans-lisans üstü ve lisans mezunu olarak iki kümeye ayırmıştır. İlköğretim-lise-ön lisans-lisans üstü mezunu annelerin Okula Yönelik İlgil alt boyut puanı 17,973, lisans mezunu annelerin puanı 22,125'tir. Sonuç olarak, çocuğu 5 yaşında ve lisans mezunu annelerin çocuklarının okuluna yönelik ilgisi daha yüksektir.

Annelerin çocuklarının ilgilerini geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen faktörlerin belirlenmesi için yapılan CHAID analizinde maksimum ağaç derinliği 3, risk faktörleri dikkate alınarak üst düğümdeki minimum değer 100 ve alt düğümdeki minimum değer 50 alınmıştır. CHAID analizine Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgil alt boyut puanı bağımlı değişken, çocuk ve anneye ilişkin kişisel bilgiler bağımsız değişken olarak atanmıştır. Annelerin okula yönelik ilgisini etkileyen faktörlere ilişkin 2 düzeyli ve 3 düğümlü ağaç yapısı Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Annelerin Çocukların İlgilerini Geliştirmeye Yönelik İlgi Karar Ağacı

Şekil 4'e göre annelerin çocukların ilgilerini geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktör çocuğun cinsiyetidir. Annelerin çocuklarının ilgilerini geliştirmeye yönelik ilgisi okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre manidar farklılaşmaktadır ($F=5,100$, $p=0,026$). Çocuğun kız olması durumunda annelerin İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi alt boyut puanı 5,639, erkek olması durumunda 6,438'dir. Çocuğun erkek olması durumunda, annelerin çocuklarının ilgilerini geliştirmeye yönelik ilgisi daha yüksektir.

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerin çocuklarına yönelik ilgisi arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. OSBED ve Çocuğa Yönelik Anne İlgi Ölçeği Puanları Korelasyon Analizi Sonuçları

OSBED		Çocuğa Yönelik Anne İlgi Ölçeği			
		Kontrol Yİ	Davranış Geliş.Yİ	Okula Yİ	İlgileri Geliş. Yİ
Başlangıç Becerileri	r	-0,015	-0,025	0,047	0,014
	p	0,872	0,786	0,600	0,872
Akademik Destek Becerileri	r	-0,044	-0,072	0,034	-0,009
	p	0,624	0,426	0,708	0,918
Arkadaşlık Becerileri	r	-0,080	-0,084	-0,125	-0,046
	p	0,378	0,352	0,163	0,614
Duyguları Yönetme Becerileri	r	0,008	0,031	-0,030	-0,047
	p	0,930	0,733	0,740	0,600
OSBED Toplam	r	-0,015	-0,023	-0,027	-0,008
	p	0,870	0,802	0,763	0,931

Tablo 4'e göre çocukların OSBED puanları ile Çocuğa Yönelik Anne İlgi Ölçeği puanları arasında manidar ilişki yoktur ($p<0,05$). Yani çalışma grubundaki çocukların sosyal beceri düzeyleri anne ilgisine göre farklılık göstermemektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma, okul öncesi dönem yaş grubunda çocuğu olan annelerin çocuklarına yönelik ilgi düzeyleri ile çocukların sosyal becerilerinin gelişimini incelemek için yapılmıştır. Anne ilgisini etkileyen faktörler ve çocukların sosyal becerileriyle anne ilgisi arasındaki ilişkinin belirlenmesine çalışılmıştır. Çalışmada, çalışma grubundaki çocukların sosyal becerileri Türkiye norm değerlerine göre değerlendirildiğinde akranlarına oranla daha yavaş olduğu görülmüştür. Genel olarak sosyal beceri gelişiminde, yaş etkili bir faktördür (Özyürek, 2015: 108) ve yaş arttıkça sosyal gelişim düzeyi artmaktadır (Dinç, 2002: 137). Çocukların yaşlarındaki artışla birlikte sosyal becerilerinin de gelişmesi beklenirken çalışma grubunun puanları norm değerleriyle karşılaştırıldığında 5 yaşındaki çocukların Başlangıç Becerileri ve toplam sosyal becerilerinin 3 ve 4 yaşındakilerden daha düşük düzeyde olduğu, 3 yaşındaki çocukların ise Akademik Destek Becerileri ve Duyguları Yönetme Becerilerinin oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum çocukların okulda ilk yılları olmaları nedeniyle sosyal ilişkilerinde kurallara uyma düzeylerinin daha yüksek olmasıyla, 2-4 yaşın gelişim özellikleri nedeniyle paralel oyun davranışları sergilemeleri sonucu akran etkileşimlerinin daha az olması (Harris, 2023) ve dolayısıyla daha az problem davranış sergilemeleriyle açıklanabilir. Ayrıca 5 yaşındaki çocukların daha fazla sosyal etkileşimde bulunmaları ve kuralları anlamaları, karmaşık başa çıkma becerilerini öğrenmiş olmaları, diğer çocuklarla daha fazla özdeşim kurabilmeleri ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişmiş olması (Malik ve Marwaha, 2022) sonucunda problem davranış görülme sıklığı artmış olabilir.

Çalışmada, annelerinin çocuklarına yönelik ilgisinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çocukların gelişimlerinin sağlıklı tamamlanabilmesi için fiziksel gereksinimleri kadar sosyal-duygusal gereksinimlerinin de sağlanabilmesi oldukça önemlidir. Anne-baba-çocuk zamanlarının olması, çocuğa yeterli ilgi gösterilmesi ve sevildiğinin hissettirilmesi sosyal-duygusal gelişimlerini olumlu yönde desteklemektedir. Ebeveyn tarafından gösterilen ilginin çocuğunun gelişimini olumlu anlamda etkileyebilmesi için bu ilginin kaliteli, sürekli ve tutarlı olması gerekmektedir (Öztürk, 2007). Bireylerin sosyal çevreleri, onların ebeveynlik davranışları üzerinde etkili olabilir. Ebeveynleri destekleyen sosyal ortamlar onların çocuklarına bakma kapasitesini artırabilir, bu da çocuk sağlığı ve gelişimini destekleme konusunda olumlu katkı sağlar. Olumlu destek sunan bireylerle yakın ilişkileri bulunan ailelerin de sağlığı olumsuz etkileyebilecek faktörlerle daha iyi başa çıkabildikleri görülmüştür (Chaudhary, 2015: 39). Annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün babanın yaşı olduğu belirlenmiştir. Babanın 35 yaşından büyük ve lisans-lisansüstü mezunu, çocuğun 5 yaşında olması durumunda annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aradaki yaş farkının artması, anneler tarafından çocuklara karşı gösterilen tutumun daha sabırsız ve otoriter hale gelmesine, çocuğun davranışlarının daha kontrolcü davranışlar göstermelerine neden olmuş olabilir. Karaca ve arkadaşlarının (2011) yapmış olduğu başka bir çalışmada da babanın yaşının çocukların sosyal davranışları olan fiziki saldırganlık, ilişkili saldırganlık, olumlu sosyal davranış şekilleri ve depresif boyutlara bağlı olarak farklılaşmadığı belirtilmiştir. Bu durumun babanın yaşı arttıkça daha fazla serbest tutum gösterebileceğini, bu nedenle annenin daha kontrolcü davranacağını düşündürmektedir. Satın (2011) tarafından yapılan çalışmada, anne-baba ile kurban arasındaki ilişkilere bakılmış ve bunun sonucunda ebeveynlerin çocuklarının bağımsızlığını engelleyici şekilde davranmasının çocukların kurban olma düzeylerini arttırdığı; ayrıca anneye özgü aşırı koruyucu tutum ve anne-çocuk yakınlığı, erkekler çocukları arasında, kurban olmakla pozitif bakımdan ilişki olduğu belirtilmiştir. Ebeveyn yaşı, çocuklara yönelik tutum ve davranışları etkileyen bir faktör olarak alan yazında ele alınmaktadır (Meriç ve Özyürek, 2018: 391; Thornberry vd., 1997: 505). Orta yaştaki ebeveynler çocuklarına ilgi duydukları alanlar için daha fazla zaman ayırıyor olabilirler. Yapılan bir

araştırmada okul öncesi çocuğa sahip olan ebeveynlerin tutumları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu, demokratik tutumu en çok benimseyen grubun 31-40 yaştan oluştuğu görülmüştür (Sak vd., 2015). Ebeveynlerin demokratik tutumu benimsemelerinde yaş değişkeninin önemli bir faktör olarak görülmektedir. Arabacı ve Ömeroğlu (2013), çalışmalarında yaşı büyük olan babaların çocuklarıyla iletişimlerinin daha olumlu olduğunu saptamışlardır. Yaşın ilerlemesiyle birlikte ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik daha bağımsız hareket ettikleri (Margolis ve Myrskyl, 2011: 29) ve bu durumun onların çocuklarına yönelik ilgi ve davranışlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Yoon ve meslektaşları (2021), yaş ortalaması 29,35 olan babalarla yaptıkları çalışmada, ilgili ama sert disiplinli babalığın çocuğun davranış sorunlarıyla daha fazla ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Babalar, çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynamaktadırlar ve bu nedenle çocuğun sosyal yeterliği, okul performansı ve duygu düzenlemesini etkileyebilirler. Ayrıca babalar, çocuğun oyun arkadaşı rolünü üstlenirler. Duyarlı ve destekleyici babalar çocukların sosyal yeterliğinin artmasında ve akran ilişkilerinin daha iyi olmasında etkilidirler (Lansford, 2021).

Annelerin çocuklarının davranışlarını geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün çocuğun kardeş sayısı olduğu belirlenmiştir. İlköğretim-lisans mezunu, üç çocuğa sahip ve çocuğu 5 yaşındaki annelerin çocuklarının davranışlarını geliştirmeye yönelik ilgisi daha yüksek bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda (Uygun ve Kozikoğlu, 2020; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005) çocuk sayısının artması ile ebeveynlerin tutumlarında farklılaşma görüldüğü bulunmuştur. Başka bir çalışmada da bir veya iki çocuğa sahip olan ailelerin çocuklarına karşı daha yakın ilgi göstererek akademik başarıları için yeterli düzeyde vakit ayırdıkları (Denizkan, 2006: 16); bir diğer çalışmada da bu çalışma bulgularını destekler şekilde çocukların yardımlaşma ve paylaşma davranışları üzerinde çocuk sayısının etkisi olmadığı belirtilmiştir (Uzmen ve Mağden, 2002: 193). Tek çocuğun olması durumunda anne-babanın ilgisi yoğun olarak tek çocuğadır ve bu fazla ilgili çocuğun yaşamında sosyal çevresine uyumuna, arkadaş ilişkilerine olumsuz yansımaları (Kararırmak ve Aydoğan, 2020: 150) gibi bir durumla da sonuçlanabilir. Tüm bu bilgiler dikkate alındığında, çocuk/kardeş sayısının her zaman anne ilgisi üzerinde tek başına etkili olmayabileceği, annenin sosyal destek kaynakları gibi farklı değişkenlerin de etkili olabileceği düşünülebilir.

Çocuğun yaşı, annelerin çocukların okuluna yönelik ilgisine etki eden en önemli değişken olarak belirlenmiştir. Lisans mezunu olan ve 5 yaşında çocuğa sahip annelerin çocuklarının okuluna yönelik ilgisinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Beş yaşındaki çocuk bir sonraki yıl ilkokula başlayacağından, anneler çocuklarının okuluna yönelik daha fazla ilgi gösterebilirler. Yapılan bir çalışmada ebeveynin eğitim düzeyiyle çocuğun okul başarısı arasında paralel bir ilişki olduğu, lisans mezunu ebeveynlerin çocuklarının okul olgunluk seviyelerinin ilköğretim ve lise mezunu ebeveynlerin çocuklarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Yazıcı, 2002: 1). Anne-babaların eğitim düzeyinin, çocuğun anaokuluna başlama döneminde sosyal beceri düzeyini oldukça etkileyen faktörler olduğu düşünülmektedir (Barbarin vd., 2006: 265). Özyürek ve Erdoğan (2021), çocukların sosyal becerileriyle annelerin sosyal becerileri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu, Meriç ve Özyürek (2018), anne-çocuk arasındaki iletişimin anne-baba yaşı ve öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterdiğini, yaşı 31-35 olan annelerin ve 40 yaş üzeri olan babalarla öğrenim düzeyi yüksek olan anne-babaların çocuklarıyla iletişimlerinin daha iyi olduğunu saptamışlardır. Genel olarak öğrenim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarına yönelik yaklaşımlarının daha bilinçli, olumlu ve ilgili olduğu söylenebilir. Bu çalışmada lisans mezunu annelerin oranı yüksektir ve çalışmanın sonuçları üzerinde etkili olabilecek bu durumun çalışmanın sınırlılıklarından biri olarak görülebilir.

Annelerin çocuklarının ilgilerini geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün çocuğun cinsiyeti olduğu, çocuğun erkek olması durumunda annelerin çocuklarının ilgilerini geliştirmeye yönelik ilgisinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal beceri gelişiminde cinsiyet etkili bir faktörlerden biridir (Özyürek, 2015: 106). Okul öncesi çocuklarda cinsiyetin iş birliği ve sosyal ilişki davranışlarını (Koçak ve Tepeli, 2006: 9), sosyal uyum ve becerilerini etkilediği (Durualp ve Aral, 2009: 186) belirlenmiştir. Uzman ve Mağden (2002), prososyal davranışların resimli çocuk kitaplarıyla desteklenmesini amaçladıkları çalışmalarında, uygulanan eğitimin kız çocuklarının yardım etme ve erkek çocuklarının paylaşma davranışları üzerinde daha etkili olduğunu saptamışlardır. Bu bulguların, mevcut çalışma bulgularını desteklediği söylenebilir.

Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne ilgisine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Fakat yapılan başka çalışmalarda, ebeveynlerle geçirilen günlük yaşam deneyimlerinin çocukların sosyal becerisini oldukça fazla etkilediği belirtilmiştir (Cohn vd., 1991: 315). Aile ortamındaki iletişim ve etkileşim çocuğun sosyal becerilerinin gelişiminde, olumlu bir kişilik geliştirmesinde ve toplumun üretken bir bireyi olmasında etkili bir rol oynamaktadır (Bracha vd., 2004: 117). Sınıf içinde öğretmen-çocuk etkileşimlerinin de çocukların sosyal becerilerinin artmasına neden olduğu bilinmektedir (Berry ve O'Connor, 2010: 1). Annelerin erken çocukluk dönemi boyunca, sıcak ve olumlu duygulanımı ifade eden duyarlı ebeveynlik tarzlarını benimsemesinin, çocukların tüm gelişim alanlarına katkı sağladığına yönelik kanıtlar giderek artmaktadır. Sert, aşırı yönlendirici veya tepkisiz ebeveynlerin ise olumsuz sonuçlara neden olabileceği ortaya konmuştur (Warren ve Brady, 2020: 330). Bu çalışmada, çocukların sosyal beceri düzeyleri, okul öncesi öğretmenin görüşüne göre ve sınıf ortamındaki durumuna göre değerlendirilmiş, öğretmenlere ilişkin herhangi bir değişken değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışma grubundaki annelerin çocuklarına yönelik ilgisinin orta düzeyde bulunması, çocukların sosyal becerilerinin yaşlılarına göre bir miktar yavaş olmasının böyle bir sonuca neden olduğu düşünülebilir. Ayrıca çocukların sosyal becerilerinin sınıftaki akran etkileşimlerinden etkilendiği de unutulmaması gereken bir diğer husustur.

Sonuç olarak; çalışma grubundaki okul öncesi çocukların sosyal beceri gelişimlerinin yaşlılarından daha yavaş olduğu, annelerin çocuklarına yönelik ilgisinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Annelerin çocuklarını kontrole yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün babanın yaşı, davranış geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli değişkenin çocuk sayısı, okula yönelik ilgisini etkileyen en önemli faktörün çocuğun yaşı ve ilgileri geliştirmeye yönelik ilgisini etkileyen en önemli değişkenin çocuğun cinsiyeti olduğu belirlenmiştir. Çocukların sosyal beceri düzeyleriyle annelerin çocuklarına yönelik ilgisi arasında manidar bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Elde edilen bu bulgular ve alan yazın ışığında aşağıdaki ebeveynlere, eğitimcilere ve araştırmacılara bazı önerilerde bulunulabilir. Ebeveynler çocukların rol model aldığı kişilerdir ve çocuklarının tüm gelişiminde etkin rol alırlar. Çocukların ileriki yaşamlarında daha sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için aile içerisinde sevgi dolu ve destekleyici bir ilişkinin bulunması, model olma yoluyla öğrenmenin etkisi düşünüldüğünde anne-babaların sosyal etkileşimlerinde olumlu rol model olmaya özen göstermeleri önerilebilir. Çocukların iletişimi başlatma ve sürdürme, problem çözme, konuşma ve dinleme gibi yetileri kapsayan sosyal beceriler daha çok akran gruplarıyla edinildiğinden çocukların olabildiğince akran gruplarıyla bir araya gelmelerine özen gösterilebilir. Anne ilgisi ve tutumunun çocukların sosyal gelişim ve diğer gelişim alanlarının desteklenmesinde önemli rolü olduğundan, okullarda yapılacak aile eğitimi etkinliklerinde anne-baba-çocuk etkileşimini artıracak etkinliklere yer verilebilir. Çocuğa yönelik ilginin aşırı koruyucu veya hoşgörülü tutumlarla karıştırılmaması için aileler çocukların gelişimsel özellikleri ve ebeveyn

tutumları konularında bilgilendirilerek çocuklarını desteklenmesi konusunda teşvik edilebilir. Bu çalışmada küçük bir gruptan veri toplanmıştır, daha büyük ve demografik değişkenleri homojen dağılım gösteren bir örnekleme benzer çalışmalar yapılabilir. Anne ilgisi yanında baba ilgisi, ebeveyn ve öğretmen tutumlarının çocukların sosyal becerine etkisi incelenebilir. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini desteklemeye yönelik eğitsel etkinliklerin etkilerinin incelendiği deneysel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Aksoy, H. P., Gültekin Akduman, G., Şepitci Sarıbaş, M. & Özyürek, A. (2023). Annelerin psikolojik dayanıklılıkları ile çocuklarının sosyal becerileri arasındaki ilişkinin ve sosyal becerileri etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (54), 205-228.
- Anderson, K.J. & Minke, K.M. (2007). Parent involvement in education: toward an understanding of parents' decision making. *The Journal of Educational Research*, 100(5), 311-323.
- Arabacı N. & Ömeroğlu E. (2013). 48-72 Aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 41-53.
- Attili, G., Vermigli, P. & Roazzi, A. (2010). Children's social competence, peer status, and the quality of mother-child and father-child relationships: a multidimensional scaling approach. *European Psychologist*, 15(1), 23-33.
- Barbarin, O., Bryant, D., McCandies, T., Burchinal, M., Early, D., Clifford, R., Pianta, R. & Howes, C (2006). Children enrolled in pre-k: the relation of family life, neighborhood quality, and socioeconomic resources to early competence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 76(2), 265-276.
- Berry, D. & O'Connor, E. (2010). Behavioral risk. Teacher-child relationships, and social skill development across middle childhood: a child-by-environment analysis of change. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31(1), 1-14.
- Bracha Z., Perez F., Gerardin P., Perriot Y., Rosque F., Flament M., Leroux M., Mazet P. & Carter A. (2004). A French adaptation of the infant-toddler social and emotional assessment. *Infant Mental Health Journal*, 25(2), 117-12a
- Chan, D., Ramey, S., Ramey, C. & Schmitt, N. (2000). Modeling intraindividual changes in children's social skills at home and at school: a multivariate latent growth approach to understanding between-settings differences in children's social skill development. *Multivariate Behavioral Research*, 35(3), 365-396.
- Chaudhary, M.L. (2015). Effect of social environment on child's development. *International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages*, 3 (6), 39-41.
- Cohn, D., Patterson, C. & Christopoulos, C. (1991). The family and children's peer relations. *Journal of Social and Personal Relationships*, (8), 315-346.

- Denizkan, Ü. (2006). Erken çocukluk yıllarında okuma-yazmaya hazırlık. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 31(337), 16- 20.
- Dinç, B. (2002). Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dodge, K. A. (1986). A social information processing model of social competence in children. Perlmuter, M. (Ed.), *Minnesota Symposium on Child Psychology*, 77-125.
- Durualp, E. & Aral, N. (2009). Anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk) Bildiri Kitabı*, 186-192.
- Englund, M.M, Luckner, A.E., Whaley, G.J.L. & Egeland, B. (2004). Children's achievement in early elementary school: longitudinal effects of parental involvement, expectations, and quality of assistance. *Journal of Educational Psychology*, 96(4), 723-730.
- Flouri, E. (2006). Parental interest in children's education, children's self-esteem and locus of control, and later educational attainment: twenty-six year follow-up of the 1970 British birth cohort. *British Journal of Educational Psychology*, 76, 41-55.
- Gordon, T. (2015). *Etkili Anne-Baba Eğitimi*. 11.Baskı. İstanbul: Profil Yayınları.
- Gülay, H. (2011). Annelerin tutumları ile 5-6 yaş çocuklarının saldırganlık, olumlu sosyal davranış ve akran şiddetine maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 31-48.
- Gürbüz, E. (2017). Annelerin Tutumlarına Göre Ana Sınıflarına Devam Eden Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Hadley, P. A. & Schuele, C. M. (1995). Come Buddy, Help, Help Me!: Verbal Interactions With Peers in A Preschool Language Intervention Classroom. Rice, M. & Wilcox, K. (Eds.), *Building a Language-Focused Curriculum for the Preschool Classroom: A Foundation for Lifelong Communication* (pp. 105-126), Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Company.
- Harris, N. (2023). 11 Important Types of Play for Child Development. Retrieved: <https://www.parents.com/types-of-play-6835400>. (E. T.: 28.12.2023).
- Breiner, H., Ford, M. & Gadsden, V. L. (Eds.). (2016). *Parenting Matters Supporting Parents of Children Ages 0-8*. Washington (DC): National Academies Press. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27997088/> (E. T.: 28.12.2023).
- Hill, N., E. & Craft, S., A. (2003). Parent-school involvement and school performance: mediated pathways among socioeconomically comparable African American and Euro-American families. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 74-83.

- Jeynes, W. H. (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: a meta-analysis. *Urban Education*, 42(1), 82-110.
- Jeynes, W. H. (2011). Parental involvement research: moving to the next level, *The School Community Journal*, 21(1), 9-18.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karaca, N. H., Gündüz, A. & Aral, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 4(2), 65-76.
- Kararımak, Ö. & Aydoğan, D. (2020). Bireysel Psikoloji: A. Adler. İçinde Gençtanırım Kurt, D. & Çetinkaya Yıldız, E. (Ed.), *Kişilik Kuramları Gerçek Yaşamdan Kişilik Analizi Örnekleriyle* (ss. 150-188), Ankara: Pegem Akademi.
- Kayri, M. & Boysan, M. (2007). Araştırmalarda Chaid analizinin kullanımı ve baş etme stratejileri ile ilgili bir uygulama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40 (2), 133-149.
- Kim, E. (2002). The relationship between parental involvement and children's educational achievement in the korean immigrant family. *Journal of Comparative Family Studies*, 33(4), 529-543.
- Kocabaş, E. & Akkök, F. (2007). Uluslararası bakolarya ve normal lise programına devam eden öğrencilerin aile içi iletişimleri ve sosyal becerileri açısından karşılaştırılmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 157-164.
- Koçak, N. & Tepeli, K. (2006). 4-5 yaş çocuklarında sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi*, 9-22.
- Ladd, G. W. (2005). *Children's Peer Relations and Social Competence: A Century of Progress*. Yale University Press.
- Lansford, J. (2021). The importance of fathers for child development. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/parenting-and-culture/202106/the-importance-fathers-child-development> (E.T.: 28.12.2023).
- Malik, F. & Marwaha, R. (2022). Developmental stages of social emotional development in children. *StatPearls (Internet)*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK534819/> (E. T.: 28.12.2023).
- Margolis R. & Myrskylä, M. (2011). A global perspective on happiness and fertility. *Population and Development Review*, 37(1), 29-56.
- Meriç, A. & Özyürek, A. (2018). Anne-babaların okul öncesi dönem çocuklarıyla iletişimlerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(73), 391-411.
- Molenaar, P.C.M., Boomsma, D.I. & Dolan, C.V. (1993). A third source of developmental differences. *Behavior Genetics*, 23(6), 519-524.

- Newland, L., A., Coyl-Shepherd, D. D. & Paquette D. (2013). Implications of mothering and fathering for children's development. *Early Child Development and Care*, 183(3-4), 337-342.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Kılıç Çakmak, E., Özyürek, A., Gültekin A. G., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Yurt, Ö., Koğar, H. & Karayol, S. (2014). Sosyal beceri eğitici eğitim programının etkililiği. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-10.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Kılıç Çakmak, E., Özyürek, A., Gültekin Akduman, G., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Yurt, Ö., Kogar, H. & Karayol, S. (2015). Determination and interpretation of the norm value of preschool social skills rating teacher form. *Educational Sciences: Theory & Practices (EDAM)*, 15(4), 981-996.
- Öztürk, M. (2007). *Anne, Baba ve Eğitimciler İçin Çocuk Psikiyatrisi*. İstanbul: Uçurtma Yayınları.
- Özyürek, A. & Mermer, M. (2021). Okul öncesi çocukların duygusal zekâ ve sosyal becerileriyle annelerinin sosyal becerileri arasındaki ilişki. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(231), 27-39.
- Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 44(206), 106-120.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2),19-34.
- Petrie, J. T. & Holloway, S. (2006). Monthers' representations of the role of parents and preschools in promoting children's development. *Early Childhood Research & Practice*, 8 (2), <https://ecrp.illinois.edu/v8n2/petrie.html> (E. T.: 11.03.2024).
- Rubin, K. H., Booth, C., Rose-Krasnor, L. & Mills, R. S. (1995). Social relationships and social skills: a conceptual and empirical analysis. In S. Shulman (Ed.), *Close Relationships and Socioemotional Development* (pp. 63-94), NY: Ablex Publishing.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S. & Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Satan, A. (2011). Okulda Zorbalığın Aktörleri. *Turan Stratejik Araştırmaları Merkezi Dergisi*, 3(10), 55-66.
- Smith, M. & Walden, T. (2001). Understanding feelings and coping with emotional situations: a comparison of maltreated and nonmaltreated preschoolers. *Social Development*, 8(1), 93-116.
- Smith, J., Wohlstetter, P., Kuzin, C., A. & De Pedro, K., (2011). Parent involvement in urban charter schools: new strategies for increasing participation. *The School Community Journal*, 21(1), 71-94.

- Sucuoğlu, H., Özkal, N., Yıldız Demirtaş, V. & Güzeller, C. O. (2015). Çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeğinin geliştirme çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 242-263.
- Swindells, D. & Stagnitti, K. (2006). Pretend play and parents'view of social competence: the construct validity of the child initiated pretend play assessment. *Australian Occupational Therapy Journal*, (53), 314-324.
- Tekbıyık, A. (2014). İlişkisel tarama. Metin, M. (Ed.), İçinde Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (s. 99-114), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Thornberry, T. P., Smith C. A. & Howard G. J. (1997). Risk factors for teenage fatherhood. *Journal of Marriage and the Family*, 59(3), 505-522.
- Uygun, N. & Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1495-1507.
- Uzmen, F. S. & Mağden, D. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (15), 193-212.
- Yavuzer, H. (2012). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, Z. (2002). Okul öncesi eğitimin okul olgunluğu üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (155-156), 1-7.
- Yoon, S., Kim, M., Yang, J., Lee, J. Y., Latelle, A., Wang, J., Zhang, Y. & Schoppe-Sullivan, S. (2021). Patterns of Father Involvement and Child Development among Families with Low Income. *Children (Basel)*, 8 (12), 1164.
- Warren, S.F. & Brady, N.C. (2007). The role of maternal responsibility in the development of children with intellectual disabilities. *Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews*, 13(4), 330-338.
- Winsler, A. & Wallace, G. L. (2002). Behavior problems and social skills in preschool children: parent-teacher agreement and relations with classroom observations. *Early Education and Development*, 13(1), 41-58.